

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

KARTA E QYTETIT

"E DREJTA MBI QYTETIN E PRIZRENIT"

ŞEHİR SÖZLEŞMESİ

"PRIZREN ŞEHRI ÜZERİNDEKİ HAK"

POVELJA GRADA

"PRAVO NA GRAD PRIZREN"

Botues: EC Ma Ndryshe

Autor: Fisnik Minci

Rr. Saraçët 5, 20000/Prizren

Bulevardi Nënë Tereza, H 30 B1 Nr. 5, 10000/Prishtinë

www.ecmandryshe.org & info@ecmandryshe.org

029-222-771 & 038-224-967

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

KARTA E QYTETIT

"E DREJTA MBI QYTETIN E PRIZRENIT"

Karta e Qytetit është hartuar në kuadër të projektit "RIKTHIMI I QYTETIT - E Drejta mbi Qytetin për grupet e nënpërfaqësuar të komunitetit në Prizren", i përkrahur financiarisht nga National Endowment for Democracy.

ŞEHIR SÖZLEŞMESI

"PRIZREN ŞEHRI ÜZERİNDEKİ HAK"

Şehir sözleşmesi "ŞEHİRİ GERİ GETİRME-Prizren'de daha az temsil edilen gruplar için şehir üzerindeki hak" projesi çerçevesinde hazırlanmış olup, National Endowment for Democracy tarafından finans edilmiştir.

POVELJA GRADA

"PRAVO NA GRAD PRIZREN"

Povelja Grada je pripremljena u okviru projekta "POVRATAK GRADA - Pravo na grad za manje zastupljene zajednice u Prizrenu" finansijski podržan od strane National Endowment for Democracy.

KARTA E QYTETIT
"E DREJTA MBI QYTETIN E PRIZRENIT"

E drejta mbi qytetin

E drejta mbi qytetin nuk është një e drejtë pozitive në kuptimin juridik të fjalës. Më shumë ka kuptimin e një deklaratë të parimeve, që shërben si mjet për reformimin urban, duke përqafuar praktikën e qeverisjes së mirë dhe të gjithëpërfshirjes, si dhe aktivizmin qytetar.

Aktivistët global që promovojnë të drejtën mbi qytetin theksojnë se e drejta mbi qytetin nuk është saktësisht një e drejtë e re, pasi parashikon përmbushjen efektive të të gjitha të drejtave të njeriut, Objektive të Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe zotimeve të Agjendës Habitat. Kështu e drejta mbi qytetin ofron një mundësi të madhe për të përmirësuar dhe zgjeruar të drejtat e njeriut dhe qëndrueshmërinë sepse insiston në nevojën për zbatimin e këtyre parimeve në qytete dhe vendbanime tjera me një qasje të ndërvarur, të ndërlidhur dhe të pandashme.¹

Platforma Globale për të Drejtën mbi Qytetin ka përcaktuar se "e drejta mbi qytetin është e drejta e të gjithë banorëve, aktualë dhe të ardhshëm, të përhershëm dhe të përkohshëm, për të përdorur, marrë dhe krijuar qytete të drejta, përfshirëse dhe të qëndrueshme, të përkufizuara si një e mirë e përbashkët thelbësore për një jetë të plotë dhe të

denjë".²

Njohja e rolit të qyteteve si akterë kryesorë në garantimin e të drejtave të njeriut si ofrues të shërbimeve publike dhe si institucione përgjegjëse për arsimin, shëndetësinë e politikën e strehimit social ka fituar peshë pas viteve të 90'ta. Ndërsa karta të ndryshme lokale të të drejtave janë miratuar nga viti 2000 e tutje. Madje ka karta të kësaj natyre që janë të nënshkruara nga qindra qytete, si p.sh. Karta Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut në Qytet.³

Mbi këtë bazë edhe është ndërmarrë nisma për hartimin e Kartës së Qytetit të Prizrenit. Hartimit të kësaj karte i ka paraprirë procesi i konsultimit disa javor me grupet e nën-përfaqësuar të qytetit, si: komuniteti i të rinjve, grave, të moshuarve, Personave me Aftësi të Kufizuara, komuniteti i kulturës, sikurse edhe diskutimi me zyrtarët komunalë të dikastereve të ndryshme.

1. What's the right to the city? Inputs for the New Urban Agenda, Global Platform for the Right to the City, Linku: http://www.righttothecityplatform.org.br/download/publicacoes/what-R2C_digital-1.pdf, qasur me 5 maj 2018

2. Po aty

3. Global Charter-Agenda for Human Rights in the City, Linku: https://www.uclg-cisd.org/sites/default/files/CISDP%20Carta-Agenda_ENG_0.pdf, qasur me 8 maj 2018

Karta e Qytetit të Prizrenit

Hyrja

Duke qenë se të drejtat dhe liritë e njeriut të garantuara me marrëveshjet dhe instrumentet ndërkombëtare (si: (1) Deklarata Universale për të Drejtat e Njeriut; (2) Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut dhe Protokollet e saj; (3) Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile e Politike dhe Protokollet e saj; (4) Konventa Kornizë e Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare; (5) Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit Racor; (6) Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Gruas; (7) Konventa për të Drejtat e Fëmijës; etj.) garantohen me Kushtetutën e Republikës së Kosovës dhe zbatohen drejtpërdrejtë në Republikën e Kosovës, dhe duke marrë parasysh nenin 4, nenin 11 dhe nenin 12 të Ligjit Nr. 03/L-040 për Vetëqeverisjen Lokale, Kuvendit të Komunës së Prizrenit i propozohet që ta miratojë Kartën e Qytetit: E Drejta mbi qytetin e Prizrenit, me përmbajtjen si më poshtë:

Kapitulli I: Dispozitat e përgjithshme

Neni 1: Qëllimi

Karta e Qytetit ka për qëllim që të promovojë dhe fuqizojë të drejtat e njeriut për të gjithë qytetarët e Komunës së Prizrenit, në kuadër të menaxhimit të përgjithshëm të qytetit.

Neni 2: Fushëveprimi

1. Karta e Qytetit zbatohet në raport me të gjithë qytetarët, pa diskriminim, në përputhje me detyrat dhe përgjegjësitë kushtetuese dhe ligjore të Komunës së Prizrenit.
2. Zbatimi i të drejtave të përshkruara në këtë Kartë është një instrument plotësues dhe përforcues për të drejtat ekzistuese në nivel nacional, në bazë të Kushtetutës, ligjeve dhe obligimeve ndërkombëtare të shtetit të Kosovës.

Neni 3: Përkufizimet

Shprehjet e përdorura në këtë Kartë kanë këto kuptime:

Qyteti – ka kuptimin e Komunës së Prizrenit

Qytetarët – i referohet vetëm qytetarëve të Komunës së Prizrenit

Neni 4: Vlerat dhe parimet e Kartës së Qytetit të Prizrenit

1. Dinjiteti i qytetarëve
2. Liria, Barazia, Mos diskriminimi
3. Pjesëmarrja e qytetarëve dhe gjithëpërfshirja

në politikat publike të Komunës

4. Qëndrueshmëria sociale dhe mjedisore

5. Bashkëpunimi dhe solidariteti mes qytetarëve, si dhe i Komunës me qytetarët dhe anasjelltas

Kapitulli II: E Drejta mbi Qytetin e Prizrenit

Neni 5: E Drejta mbi Qytetin

1. Komuna e Prizrenit, si njësi themelore e vetëqeverisjes lokale në Republikën e Kosovës, i ofron qytetarëve të vet të gjitha mjetet në dispozicion, që ata ti ushtrojnë të drejtat e tyre.
2. Të gjithë qytetarët janë akterë të plotfuqishëm në jetën e qytetit.
3. Qytetarët e kanë për detyrë që ti respektojnë të drejtat dhe dinjitetin e të tjerëve.

Neni 6: E Drejta për pjesëmarrje

1. Të gjithë qytetarët kanë të drejtë që të marrin pjesë në proceset e menaxhimit të qytetit, veçanërisht në çështjet e vendimmarrjes për politikat publike lokale.
2. Qyteti promovon pjesëmarrjen cilësore të qytetarëve në çështjet lokale, siguron qasjen në informata dhe dokumente publike dhe njeh mundësinë e tyre për ndikim në vendimmarrjen lokale. Qyteti promovon në veçanti pjesëmarrjen e grave dhe grupeve tjera të nën përfaqësuar të shoqërisë.
3. Qytetarët marrin pjesë në çështjet lokale në përputhje me aftësitë dhe mundësitë e tyre, në përputhje me frymën e tolerancës dhe pluralizmit, me

qëllim të realizimit të interesit të përbashkët dhe në dobi të komunitetit.

Neni 7: E Drejta për siguri publike

1. Të gjithë qytetarët kanë të drejtë për siguri personale dhe materiale kundër çfarëdo lloji të dhunës.
2. Komuna ndërmerr masa të nevojshme për sigurinë publike të gjithë qytetarëve.
3. Qytetarët veprojnë në përputhje me mënyrat që promovojnë sigurinë për të gjithë.

Neni 8: E Drejta për shërbime të qasshme publike

1. Të gjithë qytetarët kanë të drejtë në shërbime të qasshme publike.
2. Qyteti krijon dhe promovon krijimin e shërbimeve publike cilësore dhe jodiskriminuese. Qyteti merr masa për përmirësimin e cilësisë së jetesës dhe mundësive për qytetarët, sidomos për grupet e nën përfaqësuar të komunitetit. Qyteti ndërmerr veprime për shpërndarje të drejtë e të barabartë të shërbimeve në publike në gjithë territorin e saj.
3. Qytetarët i përdorin shërbimet publike dhe sociale në mënyrë të përgjegjshme.

Neni 9: E Drejta për Informim

1. Të gjithë qytetarët kanë të drejtë që të kërkojnë dhe marrin informata të plota, të besueshme, adekuate dhe me kohë lidhur me aktivitetet administrative dhe financiare të Komunës, në përputhje me legjislacionin në fuqi.
2. Komuna garanton qasje efektive dhe transparente

për të gjithë qytetarët në informatat dhe dokumentet publike.

3. Komuna inkurajon debatet, shkëmbimin e ideve dhe informatave. Komuna siguron qasje të lirë në hapësirat e takimeve publike për të gjithë qytetarët dhe angazhohet për krijimin e vendeve të tilla.

4. Qytetarët kanë për detyrë dhe përgjegjësi që të respektojnë opinionet e gjithsecilit.

Neni 10: E Drejta për zhvillim të qëndrueshëm urban

1. Të gjithë qytetarët kanë të drejtë për zhvillim të qëndrueshëm urban, me vëmendje të veçantë në integrimin social si dhe transportin publik urban adekuat, që është miqësor ndaj mjedisit.

2. Komuna siguron se zhvillimi urban realizohet në harmoni dhe baraspeshë në gjithë territorin e qytetit përkatësisht komunës si tërësi.

3. Komuna vazhdimisht ndërmerr masa për krijimin e një mjedisi të shëndosh urban dhe angazhohet për përmirësimin e cilësisë së ajrit dhe reduktimin e ndotjes akustike.

4. Komuna jetëson planifikimin, rregullimin dhe menaxhimin urban duke garantuar ekuilibër ndërmjet zhvillimit urban dhe mbrojtjes së trashëgimisë natyrore, historike, arkitekturore, kulturore dhe artistike, që siguron gjithëpërfshirjen dhe funksionin social të qytetit. Qyteti miraton masa që fuqizojnë qytet të integruar dhe të barabartë.

5. Komuna krijon hapësira publike në përputhje me nevojat e të gjitha grupeve të shoqërisë. Si atribut të hapësirave publike, Komuna integron edhe çështjen e sigurisë urbane.

6. Qytetarët veprojnë në mënyrë të përgjegjshme ndaj mjedisit dhe hapësirave publike. Qytetarët po ashtu marrin pjesë në promovimin e planifikimit urban cilësor dhe zhvillimit të qëndrueshëm, në dobi të gjeneratave aktuale dhe të ardhshme.

Neni 11: E Drejta për strehim dhe shërbime sociale

1. Komuna ndërmerr masa adekuate për ofrimin e strehimit social, për familjet dhe qytetarët në nevojë. Gjithashtu mundëson që ata të përfitojnë shërbime sociale, në veçanti shërbime shëndetësore.

2. Komuna siguron shërbime sociale dhe shëndetësore për kategoritë shoqërore në nevojë.

Neni 12: Të drejtat kulturore

1. Komuna promovon të drejtën që të gjithë qytetarët të shijojnë kulturën në të gjitha shprehjet dhe format e ndryshme të saj.

2. Komuna promovon të drejtën e secilit qytetar për të marrë pjesë në jetën kulturore.

3. Komuna stimulon kreativitetin dhe përkrah praktikat kulturore, sikurse edhe sportin, së bashku me vendet dhe hapësirat për përhapjen e masivizimin e tyre, në veçanti, bibliotekat publike lokale, qendrat kulturore, qendrat rinore, qendrat sportive.

4. Komuna në bashkëpunim me shoqatat kulturore dhe sektorin privat promovon zhvillimin e jetës kulturore urbane.

5. Komuna respekton, mbron dhe promovon diversitetin kulturor të qytetarëve të vet.

6. Qytetarët respektojnë diversitetin kulturor të qytetit dhe trajtojnë në mënyrë të përgjegjshme

hapësirat publike dhe hapësirat tjera kulturore në qytet.

Neni 13: Të drejtat lidhur me trashëgiminë kulturore

1. Komuna siguron ruajtjen dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore në tërë territorin e saj.
2. Komuna në raport me të drejtat lidhur me trashëgiminë kulturore promovon zbatimin e dispozitave të Konventës Kornizë të Këshillit të Evropës mbi Vlerat e Trashëgimisë Kulturore për Shoqërinë (e miratuar më 27 tetor 2005 në Faro të Portugalisë).⁴
3. Qytetarët respektojnë trashëgiminë e përbashkët të qytetit.

Kapitulli III: Mekanizmat e zbatimit të Kartës së Qytetit

Neni 14: Komiteti i përbashkët për zbatimin e Kartës së Qytetit

1. Komuna krijon një komitet të përbashkët, të përbërë nga anëtarët e KK-së dhe shoqëria civile për mbikëqyrjen e zbatimit të dispozitave të Kartës.
2. Komiteti i përbashkët përbëhet nga 3 anëtarë të KK-së dhe 3 aktivistë të dalluar të shoqërisë civile, që kanë përvojë në monitorimin e zbatimit të drejtave të

---

4. Konventa Kornizë e Këshillit të Evropës mbi Vlerat e Trashëgimisë Kulturore për Shoqërinë, linku: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680083746>, qasur me 22 maj 2018

njeriut. Përbërja e Komitetit të përbashkët miratohet nga KK-ja.

3. Kryesuesi i Komitetit të përbashkët zgjedhet nga anëtarët e Komitetit, në mbledhjen e parë të tij.
4. Mandati i anëtarëve të Komitetit të përbashkët është dy vjeçar.

Neni 15: Lehtësimi i zbatimit të Kartës së Qytetit

1. Komuna krijon dhe funksionalizon Departamentin e Planifikimit, të përbërë prej ekspertëve të fushave tematike të përcaktuara në Strategjinë/ Planin Zhvillimor Komunal, me qëllim të lehtësimit të planifikimit dhe zhvillimit social, ekonomik dhe hapësiror të qytetit në përputhje me dispozitat e Kartës.
2. Organet komunale bashkëpunojnë me Këshillat lokale të fshatrave, vendbanimeve dhe lagjeve urbane për zbatimin e dispozitave të Kartës.
3. Organet komunale bashkëpunojnë me grupet e nënpërfaqësuar për zbatimin e dispozitave të Kartës.
4. Komuna miraton dhe zbaton rregulloren për Standardet Minimale për Procesin e Konsultimit Publik në Nivel Lokal, me qëllim të lehtësimit të zbatimit të Kartës.

Neni 16: Raportimi dhe mbikëqyrja

1. Kryesuesi i Komitetit në konsultim me Zyrën e Kryetarit/es dhe Kryesuesin e KK-së përgatit dhe publikon raportin vjetor rreth zbatimit të dispozitave të Kartës së Qytetit.
2. Informatat rreth zbatimit të dispozitave të Kartës së Qytetit i dorëzohen Komitetit të përbashkët nga të

gjitha organet komunale përshirë drejtoritë e komunës.

3. Komuna krijon dhe zbaton procesin e konsultimit publik për të vlerësuar zbatimin dhe efektet e Kartës në baza të rregullta.

Kapitulli IV: Dispozitat përfundimtare

Neni 17: Plotësim-ndryshimi i Kartës

1. Karta mund të plotësohet-ndryshohet me procedurë të njëjtë me atë të miratimit nga Kuvendi i Komunës.

2. Karta mund të plotësohet-ndryshohet çdo dy vjet, pas procesit të konsultimit të gjerë me publikun. Përmbajtja e Kartës duhet të jetë në përputhje me parimet e përcaktuara në Agjendën Globale të Kartave për të Drejtat e Njeriut në Qytet⁵ dhe Kartën Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut në Qytet⁶.

Neni 18: Hyrja në fuqi

1. Karta hyn në fuqi pas miratimit në Kuvendin e Komunës dhe pas konfirmimit të ligjshmërisë nga ana e MAPL-së

---

5. Po aty

6. European Charter for the Safeguarding of Human Rights in the City, UCLG Committee on Social Inclusion, Participatory Democracy and Human Rights, linku: https://www.uclg-cisdp.org/sites/default/files/CISDP%20Carta%20Europea%20Sencera_baixa_3.pdf, qasur me 12 maj 2018.

Shtojca I

Raportet nga takimet me grupet e nën-përfaqësuar të komunitetit

Rinia

Në diskutimet me të rinjtë lidhur me Kartën e Qytetit: E Drejta mbi qytetin e Prizrenit, pjesëmarrësit kanë adresuar nevojën për zbatimin e praktikave më të mira që kanë të bëjnë me të drejtën në informim, pastaj transparencën dhe llogaridhënien e pushtetit lokal, shërbime më të mira publike, krijimin e hapësirave publike multifunkionale dhe të qasshme për të gjithë, ndërtimin e një qendre rinore të mirëfilltë, përmirësimin e shërbimit parësor mjekësor, rritjen e pjesëmarrjes së publikut në vendimmarrje si dhe në të gjitha fazat e planifikimit hapësinor, respektimin e të drejtës për liri të lëvizjes sidomos për PAK-të, avancimin e transportit urban, shtimin e sigurisë publike, respektimin e parimit të barazisë gjinore, respektimin e të drejtave të fëmijëve, infrastrukturë më të mirë edukativo-arsimore me objekte përcjellëse dhe përmirësimin e ofertës turistike të qytetit.

Gratë

Në diskutimet me komunitetin e grave lidhur me Kartën e Qytetit: E Drejta mbi qytetin e Prizrenit, pjesëmarrëset kanë adresuar nevojën që pushteti

lokal në ndërveprim me institucionet tjera të mundësojnë përmirësimin e sigurisë publike, zbutjen e ndotjes akustike në qytet, sigurimin e përfaqësimit dhe pjesëmarrjes së grave në Ekzekutivin lokal dhe në hartimin e politikave publike, krijimin e institucioneve parashkollore publike, shtimin e hapësirave rekreative-argëtuese që i plotësojnë standardet e sigurisë, sigurimin e strehimit dhe mbështetjes sociale për nënat vetushqyese, pastaj pjesëmarrjen në planifikimin urban e hapësinor, prezencën në kontrollin e investimeve publike, qasjen në shërbimet publike, trajtimi i çështjeve të grave në zonat rurale, respektimin e kuotës gjinore 50 % me 50 % siç kërkohet me legjislacion, përmirësimin e mobilitetit, shtimi i integritetit të punonjësve institucional, etj.

Të moshuarit

Në diskutimet me komunitetin e të moshuarve lidhur me Kartën e Qytetit: E Drejta mbi qytetin e Prizrenit, pjesëmarrësit kanë adresuar nevojën që Komuna të angazhohet për përmirësimin e shërbimeve publike, gjelbërimin e hapësirave, menaxhimin më të mirë të mbeturinave, rregullimin dhe investime të reja në ndriçimin publik, lirin e trotuareve të zëna, eliminimin e ndotjes akustike, krijimin e një zgjidhjeje të qëndrueshme për problemin e lypsarëve, zbatimin e të drejtës në informim, mbrojtjen e trashëgimisë kulturore, respektimin e kriterëve urbanistike dhe përfshirjen e publikut në planifikimin hapësinor, shtimin e llogaridhënies, zbatimin e projekteve që mundësojnë mirëqenie dhe përfshirje më të madhe

sociale për të moshuarit, finalizimin e funksionalizimin e Shtëpisë së Pleqve, krijimin e ekipeve të ndryshme këshilldhënëse që do të mundësonin shfrytëzimin e përvojës së profesionistëve të moshuar e të pensionuar, krijimin e institucioneve kulturore, edukative e muzeale në qytet, etj.

Personat me Aftësi të Kufizuar

Në diskutimet me komunitetin e PAK lidhur me Kartën e Qytetit: E Drejta mbi qytetin e Prizrenit, pjesëmarrësit kanë adresuar nevojën që Komuna të angazhohet për respektimin e kuotës së punësimit të PAK-ve, për përkrahje më të madhe të OJQ-ve të komunitetit të PAK-ve, sikurse edhe ofrimin e hapësirave adekuate të punës, përpilimin e një databaze për PAK-të, sigurimin e lëvizjes së lirë të PAK-ve në hapësirat dhe ndërtesat publike përfshirë toaletet përkatëse dhe rregullimin e infrastrukturës adekuate, përdorimin e gjuhës së shenjave në faqen e internetit të Komunës, lirimin e PAK-ve nga shërbimet komunale (tatimi në pronë, mbeturina, etj.), sigurimi i parkingjeve për PAK, garantimin e gjithpërfshirjes në edukim për PAK, mundësimin e transportit urban dhe ofrimin e lehtësirave në këtë shërbim, bursa për PAK, shtimi i semaforëve akustikë, ashensorëve përfshirë ato me alfabetin e Brailit, etj.

Kultura dhe Sporti

Në diskutimet me komunitetin e aktivistëve kulturor të qytetit lidhur me Kartën e Qytetit: E Drejta mbi

qytetin e Prizrenit, pjesëmarrësit kanë adresuar nevojën që Komuna të angazhohet për përmirësimin e infrastrukturës kulturore dhe sportive, masivizimin e aktiviteteve kulturore dhe sportive të rinjtë, ndërmarrjen e aktiviteteve për edukimin kulturor në formë koncertesh pedagogjike artistike me performimin e Orkestrës së Qytetit dhe aktivizimin e teatrove të fëmijëve, vendosja e komunikimit më të mirë me komunitetin kulturor dhe sportiv të qytetit, pastaj shërbime më të mira publike, ndriçim publik, eliminimi i ndotjes akustike, ndalimi i degradimit të Qendrës Historike, zbatimi i politikave për mobilitet më të mirë në qytet, ndërmarrja e masave për shtimin e sigurisë publike me funksionalizimin e kamerave vëzhguese të sigurisë, krijimi i parkingjeve publike, krijimin e shtigjeve për biçikleta me shenjzim adekuat, lirimin e hapësirave të zëna publike, shtimin e hapësirave të gjelbra, trajtimin e qenve endacakë, etj.

Zyrtarët komunal

Në diskutimet me zyrtarët e Komunës së Prizrenit nga dikasteret e ndryshme të administratës lokale lidhur me Kartën e Qytetit: E Drejta mbi qytetin e Prizrenit, pjesëmarrësit kanë pranuar se pjesëmarrja e qytetarëve është faktor qenësor për hartimin e politikave të duhura publike. Megjithëkëtë kanë pohuar se pjesëmarrja e qytetarëve në diskutimet dhe debatet publike të organizuara nga Komuna është e ulët, përjashtuar raste të veçanta kur preken interesat e drejtpërdrejta të ndonjë grupi të interesit apo

komunitetit të ndonjë lokaliteti të caktuar. Ndër sfidat me të cilat ballafaqohet pushteti lokal sipas zyrtarëve komunal është planifikimi i duhur i projekteve, për të cilën gjë nevojitet që Komuna të ketë një zyre të vecantë të planifikimit. Pos kësaj është theksuar se buxheti duhet të planifikohet asisoji që të jetë i zbatueshëm në praktikë, derisa duhet kërkuar edhe forma alternativa të pranimit të kërkesave të qytetarëve. Po ashtu është pohuar se Komuna duhet të përgatis raporte mujore për informimin e qytetarëve lidhur me punët e kryera. Gjithashtu është theksuar nevoja për përmirësimin e praktikave të prokurimit, mbikëqyrjes së zbatimit të projekteve dhe pranimit teknik të tyre. Sipas tyre pos cmimit të ulët kriter duhet të jetë edhe cilësia e punëve e shërbimeve, sikurse edhe buxheti për mirëmbajtje. Një tjetër praktikë që duhet aplikuar është parimi i barazisë gjinore në planifikimin buxhetor dhe në përpilimin e projekteve të ndryshme publike komunale. Në fund kanë theksuar se për të gjitha politikat publike nevojitet një bashkëpunim më i mirë ndërinstytucional dhe ndërsektorial.

ŞEHİR SÖZLEŞMESİ
"PRIZREN ŞEHİRİ ÜZERİNDEKİ HAK"

Şehir hakkı

Şehir hakkı, hukuki anlamda olumlu bir hak değildir. İyi yönetim pratiklerini ve tüm kapsamlığı, ayrıca vatandaşların etkinleşmesini de kapsayarak Şehirselleme reform için bir araç olarak hizmet eden, daha çok bir ilkeler beyanatı anlamındadır.

Şehir haklarını savunan küresel aktivistler, Şehir hakkının yeni bir hak olmadığını vurgular, çünkü bununla tüm insan haklarının, Sürdürülebilir Gelişim Hedefleri ayrıca Habitat Gündemi taahhütlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesini öngörmektedir. Bu şekilde Şehir hakkı, insan hakları ve sürdürülebilirliği geliştirmek ve genişletmek için büyük bir olanak sunmaktadır, çünkü bununla birbirine bağlı, birbirine ilişkin ve ayrılmaz bir şekilde bir iletişim ile Şehir ve diğer yerleşim yerlerinde bu ilkelerin uygulanması ile ilişkin gereksinimler teşvik edilir.¹

Şehir Hakkı Küresel Platformu gereğince “Şehir hakkı, dolu ve layıkıyla bir yaşam için temel olan bir iyilik olarak tanımlanan, doğru, kapsamlı ve sürdürülebilir şehirleri kullanmak, almak ve oluşturmak için gelecekteki, daimi ve geçici tüm sakinlerin hakkı” olarak tanımlamaktadır.²

Kamu hizmetlerin sunulması olarak insan hakları ayrıca eğitim, sağlık ve sosyal barınak politikalarının garanti edilmesindeki ana akterli şehirlerin rolünün tanınması 90’lı yıllarından sonra daha fazla vurgulanmaya başlamıştır. Diğer çeşitli yerel hak

sözleşmeleri ise 2000 yılından sonra onaylanmıştır. Hatta yüzlerce Şehir tarafından imzalanan bu doğadaki pek çok sözleşme de mevcuttur, örneğin Şehirde İnsan Haklarını Savunma ile ilişkin Avrupa Sözleşmesi.³

Buna dayalı olarak Prizren Şehir Sözleşmesinin oluşturulması girişiminde bulunulmuştur.

İşbu sözleşmenin hazırlanmasından önce, Şehirde temsil edilmekte olan alt gruplar (daha az temsilen edilen gruplarla) birkaç haftalık danışma süreci öncülük etmiştir, örneğin: gençler, kadınlar, yaşlılar, engelli bireyler, kültür topluluğu, ayrıca çeşitli alanlardan belediye yetkilileri ile görüşmeler yapılmıştır.

1. What’s the right to the city? Inputs for the New Urban Agenda, Global Platform for the Right to the City, Bağlantı: http://www.righttothecityplatform.org.br/download/publicacoes/what-R2C_digital-1.pdf, erişim tarihi 5 Mayıs 2018,

2. Aynı yerde,

3. Global Charter-Agenda for Human Rights in the City, Bağlantı: https://www.uclg-cisd.org/sites/default/files/CISDP%20Carta-Agenda_ENG_0.pdf, erişim tarihi 8 Mayıs 2018.

Prizren Şehri Sözleşmesi

Giriş

İnsan hak ve özgürlükleri, uluslararası anlaşma ve enstrümanlarla garanti edildiğinden (örneğin: (1) İnsan Hakları Evrensel Beyanname; (2) Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi ve Protokolleri; (3) Medeni ve Siyasi Haklar ve Protokolleri Uluslararası Sözleşmesi; (4) Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Çerçeve Sözleşmesi; (5) Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme; (6) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme; (7) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme; vd.) Kosova Cumhuriyeti Anayasası ile garanti edilir ve Kosova Cumhuriyetinde doğrudan uygulanır, ayrıca 03/L-040 sayılı Yerel Özyönetim Yasasının 4.maddesi, 11.maddesi ve 12.maddesini gözönünde bulundurarak, Prizren Belediye Meclisinin aşağıdaki içerik ile Şehir Sözleşmesi: Prizren şehri üzerindeki hakkı onaylaması önerilir:

I. Bölüm: Genel Hükümler

1. Madde: Amaç

Şehir Sözleşmesi, şehrin genel yönetimi dahilinde, Prizren Belediyesi'nin tüm vatandaşları için insan haklarını teşvik etmeyi ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

2. Madde: Faaliyet alanı

1. Şehir Sözleşmesi, Prizren Belediyesi'nin anayasal ve yasal görev ve sorumluluklarına uygun olarak, ayrımcılık yapılmaksızın bütün vatandaşlar ile ilgili olarak uygulanır.

2. Bu Sözleşmede tanımlanan hakların uygulanması, Anayasa, Yasalar ve Kosova devletinin uluslararası yükümlülüklerine göre, ulusal düzeyde mevcut haklar için tamamlayıcı ve güçlendirici bir araçtır.

3. Madde: Tanımlamalar

İşbu Sözleşmede kullanılan terimlerin anlamları şu şekildedir:

Şehir – Prizren Belediyesi anlamındadır,

Vatandaş – Sadece Prizren Belediyesinde yaşayan vatandaşlar anlamına gelir.

4. Madde: Prizren Şehir Sözleşmesinin Değer ve İlkeleri

1. Vatandaşların haysiyeti,
2. Özgürlük, Eşitlik, Ayrımcılık olmadan,
3. Vatandaşların katılımı ve Belediyenin kamu politikalarında tüm kapsamlığı,
4. Sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik,
5. Vatandaşlar arası ayrıca Belediye ile vatandaş ve tersi işbirliği ve dayanışması.

II. Bölüm: Prizren Şehiri üzerindeki Hak

5. Madde : Şehir üzerindeki hak

1. Prizren Belediyesi, Kosova Cumhuriyeti'nde yerel özyönetimin temel birimi olarak, vatandaşlarına haklarını kullanabilmeleri için mevcut tüm araçları sunmaktadır.
2. Tüm vatandaşlar şehir yaşamında tam yetkin katılımcılardır.
3. Vatandaşlar, diğerlerin hak ve onuruna saygı duymakla yükümlüdür.

6. Madde: Katılım hakkı

1. Tüm vatandaşların, özellikle yerel kamu politikaları konularında, şehrin yönetim süreçlerine katılma hakkına sahiptir.
2. Şehir, yerel konularda vatandaşların niteliksel katılımını teşvik eder, kamusal bilgi ve belgelere erişim sağlar ve yerel karar alma süreçlerini etkileme olanaklarını tanır. Şehir özellikle kadınların ve az temsil edilen diğer toplum gruplarının katılımını teşvik etmektedir.
3. Vatandaşlar, ortak ilgi ve topluluk yararını sağlamak amacıyla, hoşgörü ve çoğulculuk ruhuna, kendi yeteneklerine ve fırsatlarına uygun olarak yerel konulara katılırlar.

7. Madde: Kamu Güvenliği Hakkı

1. Tüm vatandaşların her türlü şiddete karşı şahsi ve maddi güvenlik hakkına sahiptir.
2. Belediye tüm vatandaşların kamu güvenliği için gerekli önlemleri alır.
3. Vatandaşlar herkes için güvenliği teşvik edecek şekilde hareket ederler.

8. Madde: Erişebilir hizmet hakkı

1. Tüm vatandaşların erişebilir kamu hizmetleri

hakkına sahiptir.

2. Şehir, kaliteli ve ayrımcı olmayan kamu hizmetlerinin oluşturulmasını yaratır ve teşvik eder. Şehir, özellikle az temsil edilen grupları, vatandaşların yaşam kalitesi ve olanakların geliştirilmesi konusunda tedbirler alır.
3. Şehir, tüm bölgesi içerisinde kamu hizmetlerin adil ve eşit dağılımı için eylemleri üstlenir.
4. Vatandaşlar, kamu ve sosyal hizmetleri sorumlu bir şekilde kullanırlar.

9. Madde: Bilgi Edinme Hakkı

1. Bütün vatandaşların, yürürlükteki mevzuata uygun olarak, Belediyenin idari ve mali faaliyetleri ile ilgili eksiksiz, güvenilir, yeterli ve zamanında bilgi talep etme ve alma hakkına sahiptir.
2. Belediye, tüm vatandaşlar için kamusal bilgi ve belgelere etkin ve şeffaf erişimi garanti eder.
3. Belediye, tartışmaları, fikir alışverişini ve bilgiyi teşvik eder. Belediye tüm vatandaşlar için halka açık toplantı alanına serbest erişim sağlar ve bu tür yerlerin oluşturulmasına katkıda bulunur.
4. Vatandaşlar, herkesin görüşlerine saygı göstermek görev ve sorumluluğuna sahiptir.

10. Madde: Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma Hakkı

1. Tüm vatandaşların, sosyal entegrasyon ayrıca çevre dostu olan uygun kentsel kamu ulaşımına özel önem verilerek sürdürülebilir kentsel kalkınma hakkına sahiptir.
2. Belediye, kentsel kalkınmanın tüm şehir bölgesinde dolayısıyla belediyenin tamamında uyum ve denge içerisinde gerçekleşmesini sağlar.
3. Belediye, sağlıklı bir kentsel ortam yaratmak ve hava kalitesini iyileştirmek ve akustik kirliliği azaltmak için sürekli olarak önlemler alır.

4. Belediye kentsel planlama, düzenleme ve yönetimi gerçekleştirecek, kentsel gelişim ile doğal, tarihi, mimari, kültürel ve sanatsal mirasın korunması, kentin sosyal içerme ve işlevini güvence altına alacaktır. Şehir, entegre ve eşit bir şehri güçlendiren tedbirleri onaylar.

5. Belediye tüm toplum grupları ihtiyaçları ile uyumlu kamu alanlar oluşturur. Kamusal alan niteliği olarak Belediye kentsel güvenlik konusunu da dahil eder.

6. Vatandaşlar kamusal çevre ve alanlara yönelik sorumlu davranırlar. Vatandaşlar ayrıca, mevcut ve gelecekteki nesillerin yararında kaliteli şehir planlaması ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeye katılırlar.

11. Madde: Barınma ve sosyal hizmetler hakkı

1. Belediye ihtiyaç sahibi ailelere ve vatandaşlara sosyal barınma sunmak için uygun önlemler alır. Ayrıca onların sosyal hizmetlerden özellikle sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlar.

2. Belediye ihtiyaç sahibi sosyal kategori için sosyal ve sağlık hizmetlerini sağlar.

12. Madde: Kültürel haklar

1. Belediye, tüm vatandaşların çeşitli şekillerde ve ifade ile kültürden yararlanma hakkını tanır.

2. Belediye her bir vatandaşın kültür yaşamının bir parçası olması hakkını tanır.

3. Belediye yaratıcılığı teşvik eder ve spor olduğu gibi kültür pratiklerini de destekler, ayrıca bunların geniş kapsamlı olarak yayılması için yer ve alanları da özellikle de yerel kamu kütüphaneleri, kültür merkezleri, gençlik merkezleri, spor alanları destekler.

4. Belediye kültür dernekleri ve özel sektör ile işbirliğinde kentsel kültürel yaşamı teşvik eder.

5. Belediye kendi vatandaşlarının kültürel çeşitliliğine saygı duyar, savunur ve tanıtımını yapar.

6. Vatandaşlar şehrin kültürel çeşitliliğine saygı duyar ve şehrin kamu alanları ve diğer kültürel alanları sorumlu bir şekilde kullanır.

13. Madde: Kültürel Miras ile ilgili haklar

1. Belediye, belediye bölgesinin her yerinde kültürel mirasın korunması ve savunmasını sağlar.

2. Belediye Kültürel Mirası ile ilgili (27 Ekim 2005 tarihinde Portekiz Faro'da onaylanmış) Avrupa Konseyi Toplum için Kültürel Miras Değerleri Çerçeve Sözleşmesi hükümlerin uygulanmasını tanıtır.⁴

3. Vatandaşlar şehrin ortak mirasına saygı duyar.

III. Bölüm: Şehir Sözleşmesini uygulama Mekanizmaları

14. Madde: Şehir Sözleşmesini uygulamak için Ortak Komite

1. Belediye, Şehir Sözleşmesi hükümlerine uygun olarak kentin sosyal, ekonomik ve mekansal planlama ve gelişimini kolaylaştırmak için, Şehir Gelişim Stratejisi/ Planında tanımlanan uzmanlardan oluşan, Planlama Departmanlığını oluşturur ve işlevselleştirir. Belediye, kamu politikaların oluşturulması sırasında Şehir Sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasını kolaylaştırmak amaçlı Planlama Departmanlığını oluşturur ve işlevselleştirir.

2. Ortak Komite BM 3 üyeden ve insan hakları uygulamasında tecrübesi olan sivil toplumdan 3

4. Avrupa Konseyi, Toplum için Kültürel Mirasın Değerine İlişkin Çerçeve Sözleşmesi, bağlantı: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680083746> erişim tarihi: 22 Mayıs 2018

aktivistten oluşur. Ortak Komite oluşumu BM tarafından onaylanır.

3. Ortak Komite Başkanı, Komite üyeleri sıralarında düzenlenen ilk oturumunda seçilir.

4. Ortak Komite üyelerinin çalışma süresi iki yıldır.

15. Madde: Şehir Sözleşmesinin uygulama kolaylıkları

1. Belediye, kamu politikaların oluşturulması sırasında Şehir Sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasını kolaylaştırmak amaçlı Planlama Departmanlığını oluşturur ve işlevselleştirir.

2. Belediye makamları Sözleşme hükümlerini uygulamak için köy, ikamet yerleri ve ketnsel semtlerden Konseylerle işbirliği yapar.

3. Belediye makamları Sözleşme hükümlerini uygulamak için daha az temsil edilen gruplarla işbirliği yapar.

4. Belediye Sözleşmenin uygulamasını kolaylaştırmak amaçlı Yerel Düzeyde Kamu Danışma Süreçleri için Asgari Standartları Yönetmeliğini onaylar ve uygular.

16. Madde: Rapor verme ve denetim

1. Komite Başkanı, Başkan Dairesi ve BM Başkanı ile danışarak Şehir Sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasıyla ilişkin yıllık raporu hazırlar ve yayımlar.

2. Şehir sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili bilgiler belediyenin tüm müdürlükleri dahil belediyenin tüm makamları tarafından Ortak Komiteye teslim edilir.

3. Belediye düzenli olarak Sözleşmenin uygulanması ve etkilerini değerlendirmek üzere kamu danışma süreçlerini oluşturur ve uygular.

IV. Bölüm: Nihayi hükümler

17. Madde: Sözleşmenin tamamlanması-değiştirilmesi

1.Sözleşmenin tamamlanması-değiştirilmesi onaylama sürecinin olduğu gibi aynı süreçle Belediye Meclisi onaylaması ile yapılır.

2.Sözleşme geniş kitle danışma süreci sonrası her iki yıl tamamlanabilir-değiştirilebilir. Sözleşme içeriği İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin Avrupa Şartı⁵ ve İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin Avrupa Şartı⁶ belirtilen ilkelerle uyumlu olmalıdır.

18. Madde: Yürürlüğe girmesi

1.Sözleşme Belediye Meclisi tarafından onaylandıktan ve YYB tarafından yasallığı doğrulandıktan sonra yürürlüğe girer.

5. Aynı yerde,

6. European Charter for the Safeguarding of Human Rights in the City, UCLG Committee on Social Inclusion, Participatory Democracy and Human Rights, bağlantı: https://www.uclg-cisdp.org/sites/default/files/CISDP%20Carta%20Europea%20Sencera_baixa_3.pdf, Erişim tarihi 12 Mayıs 2018.

I. Ek

Topluluğun daha az temsil edilen gruplarıyla görüşme raporları

Gençler

Şehir Sözleşmesi: Prizren Şehri üzerindeki Hak, ile ilgili gençlerle yapılan görüşmelerde: katılımcılar bilgilenme hakkı ile ilgili daha iyi pratiklerin uygulanması ihtiyacı dile getirilmiştir, daha sonrasında yerel yönetim şeffaflığı ve hesap vermesi, daha iyi kamu hizmetleri, herkes için çok kullanışlı ve erişebilir kamu alanların oluşturulması, hakiki bir gençlik merkezinin inşaatı, birincil sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, kamuoyunun karar almada ayrıca alan planlamasının tüm aşamalarında katılımını arttırmak, özellikle EK serbest dolaşım hakkına saygı duyulması, kentsel ulaşımın geliştirilmesi, kamu güvenliğinin artırılması, cinsiyet eşitliği ilkesine saygı duyulması, çocuk haklarına saygı duyulması, takibi binalarla eğitim-öğretimde daha iyi bir altyapı ve şehir turizmi teklifinin geliştirilmesi.

Kadınlar

Şehir Sözleşmesi: Prizren Şehri üzerindeki Hak, ile ilgili kadınlarla yapılan görüşmelerde: katılımcılar kamu güvenliğinin geliştirilmesini sağlayan diğer kurumlarla yerel yönetim arasında işbirliği gereksinimi belirtti, şehirde ses kirliliğinin hafifletilmesi, kadınların yerel icrada ayrıca kamu politikaların hazırlanmasında temsilciliğini ve katılımını sağlamak, kamusal okul öncesi kurumların oluşturulması, güvenlik standartlarını yerine getiren rekreasyon-eğlence alanlarının artırılması, aile reisi kadınlar için barınak ve

sosyal dayanışmanın sağlanması, daha sonra kentsel ve alansal planlamaya katılım, kamu yatırımlarda kontrollere katılım, kamu hizmetlere erişim, kırsal bölgelerde kadınlarla ilgili konuların ele alınması, yasama gereğince istenen %50 ile %50 cinsiyet kotasına saygı duyulması, mobilitenin geliştirilmesi, kurumsal çalışanların entegrasyonunun artırılması vb.

Yaşlılar

Şehir Sözleşmesi: Prizren Şehri üzerindeki Hak, ile ilgili yaşlılarla yapılan görüşmelerde: katılımcılar kamu hizmetlerinin geliştirilmesine daha fazla çalışılması gerektiği istemi dile getirildi, alanların yeşillendirilmesi, atıkların daha iyi yönetimi, kamu ışıklandırmanın onarımı ve yeni yatırımlar, zaptedilen trotuarların serbestleştirilmesi, ses kirliliğinin ortadan kaldırılması, dilinciler sorununda kesin bir çözümün oluşturulması, bilgilenme hakkının uygulanması, kültürel mirasın korunması, kentsel kriterlere uyulması ve alan planlamaya kamuoyunun dahil edilmesi, hesap vermenin artırılması, yaşlılar için daha iyi sosyal refah ve daha fazla sosyal dahillik sağlayan projelerin uygulanması, Huzur Evinin (yaşlılar evi) işlevselliğinin nihayetleştirilmesi, yaşlı ve emekli uzmanların tecrübelerinden yararlanmayı sağlayan öğüt veren değişik ekiplerin oluşturulması, şehirde kültürel, eğitimsel ve müze vb. enstitülerin oluşturulması.

Engelli kişiler

Şehir Sözleşmesi: Prizren Şehri üzerindeki Hak, ile ilgili Engelli kişilerle yapılan görüşmelerde: katılımcılar EK istihdam kotasına uyulması konusunda Belediyenn çalışmalarını sürdürmesi gerekliliğine deyindiler, EK topluluğunun STK daha fazla desteklenmesi, ayrıca uygun iş alanlarının sunulması, EK ilgili bir veri tabanının

oluşturulması, EK tualetler dahil ilişkin kamu bina ve alanlarına serbestçe hareketini sağlamak ve uygun altyapının düzenlenmesi, Belediyenin resmi internet sayfasında işaret dilinin kullanılması, EK Belediye Hizmetlerinden muaf edilmesi (emlak, atk vb. vergisi), EK park yerlerinin sağlanması, EK tüm kapsamlı eğitiminin garanti edilmesi, kent ulaşımının sağlanması ve bu hizmette kolaylıkların sunulması, EK için burslar, sesli semaforların, Brail alfabesi ile asansörlerin vb. artırılması.

Kültür ve Spor

Şehir Sözleşmesi: Prizren Şehri üzerindeki Hak, ile ilgili şehrin kültür aktivistleriyle yapılan görüşmelerde: katılımcılar kültür ve spor altyapısının geliştirilmesi konusunda Belediyenin çalışmaları sürdürmesi gerekliliğine deyiniler, gençler arası kültür ve spor etkinliklerin artırılması, Şehir Orkestrası performansı ile sanatsal eğitimsel konserler şeklinde kültür eğitimi etkinliklerin yapılması ve çocuk tiyatroların etkinleştirilmesi, şehrin kültür ve sğpr topluluğu ile daha iyi iletişimin kurulması, daha iyi kamu hizmet, kamu ışıklandırma, ses kirliliğinin ortadan kaldırılması, Tarihi Merkezin tahribatını önlemek (durdurmak), şehirde daha iyi bir mobilite için politikaların uygulanması, güvenlik kameralarının işlevselleştirilmesi ile kamu güvenliğinin artırılması konusunda önlemlerin alınması, kamu otopark yerlerinin oluşturulması, ilişkin işaretlerle bisiklet yollarının oluşturulması, zapte edilmiş kamu alanların serbestleştirilmesi, yeşil alanların artırılması, sokak köpeklerinin vb. ele alınması.

Belediye yetkilileri

Şehir Sözleşmesi: Prizren Şehri üzerindeki Hak, ile ilgili

Prizren Belediyesi yetkilileriyle yapılan görüşmelerde: katılımcılar, vatandaşların katılımı gerekli olan kamu politikaların oluşturulmasında temel etgenlerden biri olduğunu kabul etti. Buna karşın, burada herhangi çıkar grubu veya belli bir bölgeden topluluğun doğrudan menfaati ile ilgili özel durumlar dışında, Belediye tarafından örgütlenen kamu tartışma ve görüşmelerde vatandaşların katılımının düşük olduğunu doğruladılar. Belediye yetkililerine göre yerel yönetimin karşılaştığı zorluklar arasında projelerin gerektiği şekilde planlamasıdır, ki bunun için Belediyede özel bir planlama dairesinin olması gereklidir. Bunun dışında, vatandaşların taleplerini kabul etmek için seçenek şekillerini de sunarak bütçenin pratikte uygulanabilecek şekilde planlanması gerektiğini belirttiler. Ayrıca, Belediyenin yapılan çalışmalarla ilgili vatandaşları bilgilendirmek için ayrı raporlar hazırlaması gerektiği konusu doğrulandı. Teminat, projelerin uygulanmasının denetimi ve onların teknik kabulü pratiklerinin geliştirilmesi ihtiyacı da belirtildi. Yetkililere göre en düşük fiyatın yanı sıra hizmet çalışmaları kalitesi de kriter olarak yer almalıdır, ayrıca içerik için bütçeleme de. Uygulanması gereken bir diğer pratik de bütçe planlamasında ve belediyenin çeşitli kamu projelerinin hazırlanması sırasında cinsiyet eşitliği ilkesidir. Son olarak, tüm kamu politikalar için daha iyi bir kurumlar arası ve sektörler arası işbirliğinin olması gerektiği belirtilmiştir.

POVELJA GRADA
"PRAVO NA GRAD PRIZREN"

Pravo na Grad

Pravo na Grad nije pozitivno pravo u pravnom smislu reči. Više je u smislu jedne deklaracije načela, koje služi kao sredstvo za urbanu reformaciju, prihvatajući prakse dobrog i sveobuhvatnog rukovođenja kao i građansko aktiviziranje.

Globalni aktivisti koji promovišu pravo nad gradom naglašavaju da pravo nad gradom u stvari nije neko novo pravo, s obzirom da predviđa efektivno ispunjavanje svih ljudskih prava, Objektive Održivog Razvoja i obećanja Agende Habitata.

S toga, pravo na grad pruža jednu veću mogućnost za poboljšanje i proširenje ljudskih prava kao i održivost jer insistira za potrebom za primenu ovih načela u gradovima i drugim naseljima i to jednim međuzavisnim, povezanim i narazdvojivim pristupom.¹

Globalna platforma o Pravu nad Gradom je predodredila da „pravo nad gradom je pravo svih građana, kako aktuelnih tako i budućih, stalnih i privremenih, kako bi upotrebili, uzeli i stvorili pravilne, obuhvatne i održive gradove, definisali ih kao jedno zajedničko i osnovno dobro za jedan potpun i dostojan živo“.²

Spoznaja uloge gradova kao glavnih aktera u garantiranju ljudskih prava kao ponudioca javnih usluga kao i odgovornih institucija za obrazovanje, zdravlje i politiku socijalnih zaštita dobila je svoju

težinu nakon 90' tih godina. Dok su međutim, razne lokalne povelje prava usvojene još od 2000-te i dalje. Mada, ima i povelja ove prirode koje su potpisane od strane stotine gradova, kao što je npr. Evropska Povelja za Zaštitu Ljudskih Prava u Gradu.³

Na ovoj osnovi je i započeta inicijativa o osnivanju Povelje Grada Prizrena. Sastavljanju ove Povelje predupredio je proces više nedeljne konsultacije sa pod-zastupljenim grupama grada, kao što su : zajednica mladih, žena, starcima, licima sa ograničenim mogućnostima, kulturnom zajednicom, kao i razgovorima sa opštinskim zvaničnicima raznih distrikta.

1. What's the right to the city? Inputs for the New Urban Agenda, Global Platform for the Right to the City,

Linku: http://www.righttothecityplatform.org.br/download/publicacoes/what-R2C_digital-1.pdf, qasur me 5 maj 2018

2. Da tu

3. Global Charter-Agenda for Human Rights in the City, Link: https://www.uclg-cisdp.org/sites/default/files/CISDP%20Carta-Agenda_ENG_0.pdf, pristup 8 maj 2018

Povelja Grada Prizrena

Uvod

Znajući, da su prava i ljudske slobode zagarantovane sporazumima i međunarodnim instrumentima (kao što su: (1) Univerzalna Deklaracija o Ljudskim Pravima; (2) Evropska Konvencija za Zaštitu Prava i Osnovnih Ljudskih Sloboda i njenih Protokola; (3) Međunarodna Konvencija o Civilnim i Političkim Pravima i njenih Protokola; (4) Okvirna Konvencija Evropskog Saveta za Zaštitu Nacionalnih Manjina; (5) Konvencija za Eliminisanje svih Formi Rasne Diskriminacije; (6) Konvencija za Eliminisanje svih Formi Diskriminacija prema Ženi, (7) Konvencija o Pravu Deteta; itd.), zagarantovane su Ustavom Republike Kosova i primenjuju se neposredno u Republici Kosovo, imajući u vidu član 4, član 11 i član 12. Zakona br. 03/L-040, o Lokalnoj Samoupravi, to se Skupštini Opštine Prizren predlaže da usvoji Povelju Grada: Pravo na Grad Prizren, i to sa sledećim sadržajem:

Poglavlje I: Osnovne odredbe

Član 1: Cilj

Povelja Grada ima za cilj da promoviše i osnaži ljudska prava za sve građane Opštine Prizren, u sklopu opšteg menadžiranja grada.

Član 2: Delokrug delovanja

1. Povelja Grada se ima primeniti, u odnosu na sve građane, bez diskriminacije, u skladu sa zadacima kao i ustavnim i zakonskim odgovornostima Opštine Prizren.
2. Primena opisanih prava u ovoj Povelji je jedan dopunski i osnažavajući instrumenat za postojeća prava na nacionalnom nivou, na osnovu Ustava, zakona i međunarodnih obaveza države Kosova.

Član 3: Definisanje

Izrazi upotrebljeni u ovoj Povelji imaju sledeći smisao:
Grad – podrazumeva Opštinu Prizren,
Građani – odnosi se samo za građane Opštine Prizren.

Član 4: Vrednosti i načela Povelje Grada Prizrena

1. Dostojanstvo građana,
2. Sloboda, Ravnopravnost, Ne-diskriminacija,
3. Učešće građana i sveobuhvatnost u javnim politikama Opštine,
4. Socijalna održivost i održivost sredine,
5. Saradnja i solidarnost među građanima kao i Opštine sa građanima, i obrnuto.

Poglavlje II: Pravo na Grad Prizren

Član 5: Pravo na Grad

1. Opština Prizren, kao osnovna jedinica lokalne samouprave u Republici Kosovo, pruža svojim građanima na raspolaganju sva sredstva sa kojima raspolaže kako bi mogli ostvariti svoja prava.
2. Svi građani su pravosnažni akteri u životu Grada
3. Građani imaju zadatak da poštuju prava i dostojanstvo drugih,

Član 6: Pravo na učešće

1. Svi građani imaju pravo da učestvuju u procesu menadžiranja grada, a posebno u odlučivanju po pitanjima javnih lokalnih politika.
2. Grad promoviše kvalitetno učešće građana za lokalna pitanja, obezbeđuje pristup informacijama i javnim dokumentima i upoznat je za njihovu mogućnost uticaja u lokalnom odlučivanju. Grad posebno, promoviše učešće žena i ostalih podzastupljenih grupa društva.
3. Građani, u skladu sa njihovim sposobnostima i mogućnostima učestvuju u rešavanju lokalnih pitanja, u saglasnosti sa duhom tolerancije i pluralizma, u cilju ostvarivanja zajedničkog interesa a u korist zajednice.

Član 7: Pravo na javnu bezbednost

1. Svi građani imaju pravo na ličnu i materijalnu bezbednost za bilo kakvu vrstu nasilja,
2. Opština preduzima potrebne mere za javnu bezbednost za sve građane.
3. Građani deluju u skladu sa načinima koji promovišu bezbednost za sve,

Član 8: Pravo pristupnim javnim uslugama

1. Svi građani imaju pravo na pristupne javne usluge

2. Grad osniva i promoviše stvaranje kvalitetnih javnih i ne-diskriminantnih usluga, Grad preduzima mere za poboljšanje kvaliteta života i mogućnosti za građane, naročito za pod-zastupljene grupe zajednica. Grad preduzima mere za ravnopravnu raspodelu javnih usluga po celoj njenoj teritoriji.
3. Građani odgovorno imaju koristiti javne i socijalne usluge.

Član 9: Pravo na informisanost

1. Svi građani imaju pravo da zahtevaju i dobiju potpune informacije, poverljive, adekvatne i na vreme u vezi sa administrativnim i finansijskim aktivnostima Opštine, u skladu sa zakonima koji su na snazi.
2. Opština garantuje efektivan i transparentan pristup informacijama i javnim dokumentima za sve građane ,
3. Opština podržava debate, razmenu ideja i informacija. Opština obezbeđuje slobodan pristup prostorima za javne susrete za sve građane i angažuje se za stvaranje takvih mesta.
4. Građani su dužni i odgovorni da poštuju mišljenja svakog.

Član 10 : Pravo na održivi urbani razvoj

1. Svi građani imaju pravo na održivi urbani razvoj, uz posebnu pažnju na socijalnu integraciju i na javni adekvatni urbani prevoz, za jednu prijateljsku sredinu.
2. Opština o bezbeđuje da će se urbani razvoj ostvariti u skladu i ravnomerno po celoj teritoriji grada, odnosno opštini u celosti.
3. Opština neprestano preduzima mere za stvaranje jedne zdrave urbane sredine i angažuje se za poboljšanje kvaliteta vazduha i redukciju akustičnog zagađivanja.
4. Opština će primeniti planiranje, uređenje i urbano menadžiranje garantujući eukulibar između urbanog razvoja i zaštite prirodnog, istorijskog, arhitektonskog,

kulturnog i umetničkog nasleđa, koji obezbeđuje sveobuhvatnost i socijalnu funkcionalnost grada. Grad usvaja mere koje osnažuju integrisani i ravnopravni grad.

5. Opština stvara javne prostore u skladu sa potrebama svih grupa društva. Kao atribut javnih prostora, opština će integrisati i pitanje urbane bezbednosti.

6. Građani odgovorno imaju delovati prema sredini i javnim prostorima. Građani, takođe učestvuju u promovisanju i kvalitetnom urbanom planiranju i održivom razvoju, u korist nove aktualne i buduće generacije.

Član 11 : Pravo na boravište i socijalne usluge

1. Opština preduzima adekvatne mere u pružanju socijalnog boravišta, za porodice i građane koji imaju potrebe. Takođe, stvaraju mogućnosti da oni dobiju socijalne usluge a posebno zdravstvene usluge.

2. Opština obezbeđuje socijalne i zdravstvene usluge za te društvene kategorije koje imaju potrebu.

Član 12 : Pravo na Kulturu

1. Opština promoviše pravo za sve građane da uživaju u kulturi u svim njenim izrazima i oblicima.

2. Opština promoviše pravo svakog građanina da učestvuje u kulturnom životu.

3. Opština stimuliše kreativnost i podržava kulturne prakse kao i sport, zajedno sa mestima i prostorima za njihovo rasprostranjenje i masivizaciju a naročito, za javne lokalne biblioteke, kulturne centre, omladinske centre, sportske centre, itd.

4. Opština, u saradnji sa udruženima za kulturu i privatnim sektorom promoviše razvoj urbanog kulturnog života.

5. Opština poštuje, štiti i promoviše kulturni diverzitet svojih građana.

6. Građani poštuju kulturni diverzitet u gradu i odgovorno tretiraju javne prostore i ostale kulturne prostore u gradu.

Član 13: Prava u vezi sa kulturnim nasleđem

1. Opština obezbeđuje čuvanje i zaštitu kulturnog nasleđa na celoj njenoj teritoriji.

2. U odnosu na prava Opština u vezi sa kulturnim nasleđem promoviše primenu odredaba Okvirne Konvencije Saveta Evrope, o vrednostima kulturnog nasleđa za Društvo (usvojenoj 27 oktobra 2005 g. u gradu Faro/ Portugalija)⁴

3. Građani imaju poštovati zajedničko nasleđe Grada.

Poglavlje III – Mehanizmi za primenu Povelje Grada

Član 14 : Zajednički Komitet za primenu Povelje Grada

1. Opština osniva i upravlja Odjelom za Planiranje, koji se sastoji od stručnjaka iz tematskih oblasti definisanih Strategijom razvoja / Opštinskog razvoja, kako bi se olakšao društveni, ekonomski i prostorni razvoj i planiranje grada u skladu sa odredbama Povelje.

2. Zajednički Komitet se sastoji od 3 člana Skupštine Opštine i 3 člana istaknutih aktivista civilnog društva, koji imaju iskustva u monitorisanju primene ljudskih prava. Sastav zajedničkog Komiteta usvaja se od strane Skupštine Opštine.

4. Okvir Konvencija Saveta Evrope o Vrednostima Kulturnog Nasleđa za Društvo, link: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680083746>, pristup 22 maja 2018

3. Predsedavajući zajedničkog Komiteta bira se od članova Komiteta, na njegovoj prvoj sednici.

4. Mandat članova zajedničkog Komiteta je dve godine.

Član 15: Olakšice primene Povelje Grada

1. Opština osniva i funkcionalizuje Departman za Planiranje, u cilju olakšica za primenu odredaba Povelje Grada tokom izrade javnih politika.

2. Opštinski organi sarađuju sa lokalnim seoskim odborima, prebivalištima i urbanim naseljima za primenu odredaba Povelje.

3. Opštinski organi sarađuju sa pod-zastupljenim grupama za primenu odredaba Povelje.

4. Opština, u cilju olakšanja primene Povelje, usvaja i primenjuje pravilnik za Minimalne Standarde za Proces Javne Konsultacije na Lokalnom Nivou.

Član 16: Izveštaj i nadzor

1. Predsedavajući Komiteta u konsultaciji sa Kancelarijom Predsednika/ce i Predsedavajućeg Skupštine Opštine, priprema i objavljuje godišnji izveštaj u vezi sa primenom odredaba Povelje Grada.

2. Informacije u vezi sa primenom odredaba Povelje Grada dostavljaju se zajedničkom Komitetu svih opštinskih organa obuhvatajući i sve direktorijate opštine.

3. Opština sastavlja i primenjuje proces javne konsultacije radi procene primene i efekata Povelje po redovnoj osnovi.

Poglavlje IV: Završne odredbe

Član 16: Dopuna – izmena Povelje

1. Povelja se može dopuniti – izmeniti istim postupkom kao i prilikom njenog usvajanja od strane Skupštine Opštine .

2. Povelja se može dopuniti – izmeniti svake dve godine, nakon procesa široke konsultacije sa javnošću. Sadržaj Povelje treba da je u saglasnosti sa određenim načelima Globalne Agende Povelje o Ljudskim Pravima u Gradu⁵ i Evropskoj Povelji Za Zaštitu Ljudskih Prava u Gradu⁶.

Član 17: Stupanje na snagu

1. Povelja stupa na snagu nakon usvajanja u Skupštini Opštine i nakon potvrđivanja o zakonitosti od strane Ministarstva za Administraciju i Lokalnu Samoupravu.

---

5. Da tu

6. European Charter for the Safeguarding of Human Rights in the City, UCLG Committee on Social Inclusion, Participatory Democracy and Human Rights, link: https://www.uclgcisdp.org/sites/default/files/CISDP%20Carta%20Europea%20Sencera_baixa_3.pdf, pristup 12 maja 2018.

Dodatak I

Izveštaji sa susreta sa pod-zastupljenim grupama zajednice

Omladina

U diskusijama sa mladima u vezi sa Poveljom Grada: Pravo na grad Prizren, učesnici su adresirali potrebu za primenu najboljih praksi u vezi sa pravom na informisanje, zatim transparentiju i odgovornosti odnosno računopoložanju lokalne samouprave, najboljim javnim uslugama, stvaranju multifunkcionalnih javnih prostora pristupnih za sve, izgradnju jednog pravog omladinskog centra, poboljšanju primarne ljekarske usluge, povećanju učešća javnosti u odlučivanju u svim fazama prostornog planiranja, poštovanja prava na slobodno kretanje a naročito za LOS-ma, avanciranje urbanog prevoza, povećanju javne bezbednosti, poštovanju načela rodne ravnopravnosti, poštovanju prava deteta, bolju obrazovno-vaspitnu infrastrukturu sa pratećim objektima i poboljšanju turističke ponude grada.

Žene

U toku razgovora sa zajednicom žena u vezi sa Poveljom Grada: Pravo na Grad Prizren, učesnice su adresirali potrebu da lokalna samouprava u međudejstvu sa ostalim institucijama, da omoguće poboljšanju javne bezbednosti, ublažavanju akustičnog zagađivanja u gradu, obezbeđivanju

predstavljanja i učestvovanja žena u lokalnoj izvršnoj vlasti i na sastavljanju javnih politika, osnivanju predškolskih institucija, povećanju rekreativno-zabavnih prostora koji ispunjavaju bezbednosne standarde, obezbeđivanje boravišta i socijalne podrške za samohrane majke zatim, učešće u urbanom prostornom planiranju, prisutnost pri kontroli javnih investicija, pristup javnim uslugama, tretiranju pitanja žena iz ruralnih zona, poštovanju rodne kvote 50% sa 50% kako je predviđeno zakonodavstvom, poboljšanju mobiliteta, poboljšanju integriteta institucionalnih radnika, itd.

Starci

U diskusijama sa zajednicom staraca u vezi sa Poveljom Grada : Pravo nad Gradom Prizren, učesnici su adresirali potrebu da se Opština angažuje na poboljšanju javnih usluga, ozelenavanju prostora, boljem menadžiranju otpadaka, za uređenje i nove investicije za javno osvetljenje, za oslobađanje uzurpiranih trotoara, eliminisanju akustičnog zagađivanja, iznalaženju jednog održivog rešenja problema prosjaka, primenu prava na informisanje, zaštitu kulturnog nasleđa, poštovanju urbanističkih kriterijuma i obuhvatanju javnosti u prostornom planiranju, povećanju računopoložanja, primenu projekata koji omogućavaju blagostanje i što veću obuhvatanje i zbrinutost staraca, finalizaciju i funkcionalizaciju Staračkog Doma, formiranje raznih savetodavnih ekipa koji će omogućiti korišćenje stručnih iskustava staraca i penzionera, stvaranje kulturnih, vaspitnih i muzealnih institucija, itd.

Lica sa ograničenim sposobnostima

U diskusijama sa zajednicom LOS-a (Lica sa Ograničenim Sposobnostima) u vezi sa Poveljom Grada: Pravo nad Gradom Prizren, učesnici su adresirali potrebu da se Opština angažuje oko poštovanja kvote zapošljavanja LOS-a, za veću podršku NVO-a zajednica LOS-a, kao i pružanju adekvatnih prostora za rad, sastavljanju jedne databaze za LOS-a, obezbeđenje slobodog kretanja LOS-a po javnim zgradama i prostorima obuhvatajući dodgovarajuće toalete i uređenje adekvatne infrastrukture, upotrebu jezika znakova na internet stranici Opštine, oslobađanje LOS-a od opštinskih usluga (poreza na imovinu, otpadaka/đubra itd.), stvaranje parkinga za LOS-a, garanciju za sveobuhvatnost u vaspitanju za LOS-a, mogućnosti za urbani prevoz i pružanju olakšica u ovim uslugama, stipendije za LOS, povećanje akustičnih semafora, liftova obuhvatajući i Brail azbuku, itd.

Kultura i Sport

U razgovoru sa zajednicom kulturnih aktivista grada u vezi sa Poveljom Grada: Pravo nad Gradom Prizren, učesnici su adresirali potrebu da se Opština angažuje oko poboljšanja kulture i sportske infrastrukture, masivizaciju kulturnih i sportskih aktivnosti mladih, preduzimanju vaspitno-kulturnih aktivnosti u vidu pedagoških umetničkih koncerata performancijom Gradskog Orkestra i aktiviziranju pozorišta za decu, uspostavljenju bolje komunikacije sa kulturnom i sportskom zajednicom grada zatim, boljih javnih usluga, javnog osvetljenja, eliminisanju akustičnog zagađivanja, obustavu degradacije Istorijskog Centra, primenu politika i boljeg mobiliteta u gradu, preduzimanju mera za povećanje javne bezbednosti

putem funkcionalizacije izviđačkih sigurnosnih kamera , stvaranju javnih parkinga, stvaranju staza za bicikliste sa adekvatnom signalizacijom, oslobađaju uzurpiranih javnih prostora, povećanju zelenih prostora, tre tiranju psa lualica, itd.

Opštinski zvaničnici

U razgovoru sa opštinskim zvaničnicima Prizrena i to raznih dikastera lokalne administracije u vezi sa Poveljom Grada: Pravo nad Gradom Prizren, učesnici su prihvatili da je učestvovanje građana bitan faktor za sastavljanje javnih potrebnih politika. Međutim, utvrdili su da je učešće građana u diskusijama i javnim debatama organizovane od strane Opštine veoma nisko, isključivši posebne slučajeve kada se neposredno tiču interesa neke interesne grupe ili zajednice nekog određenog lokaliteta.

Među izazovima sa kojima se suočava lokalna samouprava, prema opštinskim zvaničnicima je potrebno planiranje projekata, za koje opštini je potrebno da ima jednu posebnu kancelariju za planiranje. Osim ovoga, naglašeno je da se budžet treba planirati na taj način kako bi bio primenljiv u praksi dok, treba tražiti i alternativne forme prihvatanja zahteva građana. Takođe , potvrđeno je da Opština treba da pripremi mesečne izveštaje radi informisanja građana u vezi sa izvršenim poslovima. Takođe, naglašena je potreba za poboljšanje prakse nabavke, nadzora primene projekata i njihovog tehničkog prijema. Prema njima, osim niske cene, kao kriterijum treba da bude i kvalitet poslova usluga kao i budžetiranje za održavanje. Jedna druga praksa koja se treba primeniti je i rodna ravnopravnost tokom budžetskog planiranja i tokom sastavljanja raznih javnih opštinskih projekata.

Na kraju su naglasili da je, za sve javne politike, potrebna jedna bolja među institucionalna i među sektorska saradnja.

